

ПИТАННЯ ДУХОВНОСТІ В ОСВІТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

За роки незалежності в Україні визначено нові пріоритети розвитку освіти, створено відповідну правову базу, розпочато практичне реформування галузі на основі прийняття Урядом Програми «Освіта України XXI століття».

Головна мета української системи освіти – це створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формувати покоління, здатне навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства. Формування особистості, професіонала – патріота України, який усвідомлює свою належність до сучасної Європейської цивілізації, чітко орієнтується в сучасних реаліях і соціокультурній динаміці, підготовлений до життя і праці у XXI столітті. Особливо важливу роль у формуванні молоді відіграє духовність.

Сучасна освітня сфера характеризується небувалим розкидом ідей, позицій, підходів у навчанні. Всі ці ідеї й підходи підпорядковані єдиній межі – розвиткові творчої, компетентної особистості, спроможної повною мірою реалізувати здобуті знання, стати активним учасником, а не байдужим спостерігачем життя.

Проблема духовності – це не тільки проблема виживання цивілізації, соціуму, але й проблема персонального існування. Запрагматизованість і викривленість смисло-життєвих орієнтирів, особистісна невизначеність, відірваність від національної культури, зомбованість ідеєю меншовартості всього українського (мови, культури) стосовно російських аналогів призвели до того, що молоді люди почали соромитися спілкуватися українською мовою, якою нібито послуговуються, як вони визначають, «нижчі верстви населення», і масово перейшли на суржик, наближений до російської мови як мови «культурного міста». Так само масово вони перестали читати художню літературу, віддаючи перевагу телевізору та комп'ютеру як джерелам інформації. У результаті істотно знизився рівень грамотності, культури українського мовлення, рівень етичного й естетичного розвитку, тобто рівень загальної культури молоді, що стало причиною низки негативних соціальних явищ, таких, як зростання злочинності, наркоманії, розпусти, ВІЛ-інфікованості серед молоді тощо. Тобто духовна криза суспільства зумовила загострення методичних проблем.

Найпершою умовою формування духовності світського типу є здійснення процесу самопізнання і звернення людини до культури, що існує в певній символічній формі – мові, міфології, мистецтві, науці, релігії, як до необхідної умови її життєвої орієнтації, відкриття серед культурних цінностей тих з них, які відповідають потребам та прагненням її внутрішнього духовного світу. При цьому особистість має прилучатися передусім до на-

ціональних джерел культури, не втрачаючи історичні символи, співвідносно з культурними коренями, що збагачують і підсилюють можливості духу й життєву енергію душі. Ставлення до культури має бути бережним, прийнятним свідомістю, що надбане народом упродовж тисячоліть може бути втраченим всього лише декількома безвідповідальними поколіннями.

Аналогічним має бути ставлення до особистої духовності, основане на усвідомленні, що кожен з нас повсякчас ризикує втратити людяність, що не лише від великого до смішного – один крок, але й така ж відстань від людяного до тваринного і нижче тваринного рівня, що наша життєдіяльність – це рух по лезу бритви, постійне розв’язування проблем, які за нас ніхто не розв’яже, це постійний вибір між різними моделями життя, між різними моделями людини.

Одне з чільних місць серед духовних почуттів посідає совість, що є засобом самоконтролю, самокорекції, відповідального ставлення до життя. Саме з допомогою совісті, яка кличе до розширення обріїв людських можливостей і яка докоряє за допущені помилки набувається «мистецтво жити», а не пристосування до життєвих обставин, здійснюється процес духовного зростання, який завершується духовним народженням, або просвітленням, завдяки напруженій діяльності самовдосконалення.

Сьогодні ми повинні поставити на найвищий п’єдестал модель людини духовної, культивувати в молоді потребу наближення до цього ідеалу, допомогти їм подолати захоплення масовою культурою, яка уніфікує людину, гранично її раціоналізує, позбавляє душі, заземлює, врешті зомбує; формувати потреби та навички самостійності у всіх формах життєдіяльності – у навчанні, праці, дозвіллі, життєвому плануванні, роздумах над життям і визначенням свого місця в ньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новий Заповіт. – Київ, 1993. – 126 с.
2. Ницше Ф. Так говорив Заратустра / Собр. соч. в 2 т. – М.: Мысль, 1990. – Т. 1.
3. Франкил В. Человек в поисках смысла. – М.: Прогресс, 1990.